

<III.>

PRINCIPIUM IN TERCIVM, SENTENCIARVM.^{DH}

<Inceprio.>

<I.>

<1.> C Onpleto 2° libro Sentenciarum ex Dei et Sanctorum auxilio, in quo Magister Petrus de₂ productione, rerum omnium tradidit scienciam, de lapsu angeli et hominis et de reparacione hominis per graciã mediatoris Dei et hominum factã, iam restat 3^m librum de benedicta incarnatione et de reducibilibus in ipsã, ut de donis et virtutibus, operosius aggredi cum diligencia, reverencia et timore. *Cum diligencia*, quia sciencia benedictæ incarnationis est intellectui difficilior et ergo oportet mentem₃ dare operã plus attentã; *cum reverencia*, quia materia benedictæ incarnationis debet esse affectui₄ preciosior₅, cum in uno compendio comprehendit tocius creacionis ||| et re-creationis venerabile sacramentum; et *cum timore*, quia sicut in 133 A nulla materia quis compendiosius promeretur, sic nullibi facilius aut periculosius demeretur. Sic enim Iudei et pagani singuli demerentur negantes Verbum Dei esse veraciter incarnatum. Unde cum benedicta Verbi incarnacio sit tamquam primum litus in mari fluctuantibus, cum sit nostre redempcionis exordium, si illud litus Iudei, pagani, Saraceni et heretici quam plurimi arriperent, consequenter de facili in Christi₆ evangelio ambularent. Tunc enim concederent, quod omne, quod Christus dixit, est verum, quia

¹) D: librum *add. H.* — ²) *Codd.*: ad productionem *H.* — ³) *Codd.*: metem *I.* — ⁴) *Codd.*: effectum *I.* — ⁵) *Codd.*: preciosior *HI errore.* — ⁶) *Codd.*: Cristo *I.*

Deus verax et homo, qui mentiri non potest; nunc autem, quia⁷ incarnationis litus nolunt arripere, necesse est ipsos in dampnationis pello fluctuare. Verus autem christianus, qui pia fide ex dono gratie incarnationis misterium arripuit, debet tamquam amicus
 5 Christi alcius ascendere et in nuptiis eiusdem incarnationis in loco aliori recumbere et cum invitante Jesu Christo Domino⁸ delectabiliter epulari. Et cum ad tam grande incarnationis convivium et occultum eius misterium tamquam epulacionem delectabilem necessaria est cuilibet volenti epulari cum tanto Domino sciencia,
 10 igitur ad thema per me sepe replicatum regrediens ita dico: »Si quis vestrum indiget sapiencia, postulet a Deo« Jacobi 1°.

| I <2.> Cum autem secundum Augustinum in 4° libro |
 133 B De Trinitate et secundum Philosophum 6° Ethicorum
 15 sapiencia sit divinarum humanarumque rerum sciencia, et in benedicta incarnatione tam res divine quam humane mirabiliter copulantur, quia in Verbo incarnato, sc. Jesu Salvatore ac redemptore nostro, in quo sunt »Omnes thezauri sapiencie et sciencie Dei absconditi« (Coloss. 2°), sunt simul res divine et humane, quia
 20 in Deo vero et homine creancia activa, quia creator ut Deus, creacio passiva, quia creatura ut homo, salvacio activa, quia Salvator, et salvacio passiva, quia homo salvus, generacio eterna, quia ab eterno natus, generacio temporalis, quia factus ex muliere, factus sub lege, ut existens verus Deus et verus homo eos, qui
 25 sub lege erant, ad venientem plenitudinem temporis redimeret: Ad Galatas 4°. igitur ad benedictam incarnationem quilibet viator indiget sapiencia, ut divinarum rerum et humanarum in Christo incarnato absconditarum thezauros absconditos posset roborata fide per scienciam agnoscere et demum quieto, animo per caritatem
 30 ipsi Salvatori incarnato efficaciter adherere. Unde idcirco in themate dicitur »Si quis vestrum indiget sapiencia, postulet a Deo!«

<3.> Sapiencia quidem incarnata, que ex ore prodiit altissimi primogenita ante omnes creaturas, de qua in 3° Sententiarum
 35 agitur, et sapiencia, i. e. divina scriptura, per Magistrum de ipsa eterna sapiencia in eodem libro tradita. De utraque etenim nobis 3us Sententiarum proponitur, ut primam sapienciam per secundam
 || I aliquialiter cognoscamus. Nam ad hoc debet fidelibus || magna in-
 133 C esse diligencia, ut ipsam sapienciam, unigenitum Dei Filium incarnatum ex Maria Virgine in carne assumpta pro nostra redemptione humiliter conservatum <cognoscant>. Quam quidem sapienciam nemo clare poterit cognoscere, nisi suam indigenciam per postulacionem humilem voluerit revelare, propter quod dicitur
 40 in themate: »Si quis vestrum indiget sapiencia, postulet a Deo.«
 45

7) Codd.: qui I. — 8) Codd.: post invitante I. — 9) Codd.: quito I.

<4.> Indiget siquidem viator quilibet 1° sapientia incarnata, que effective indigenciam removet, indiget 2° sapientia, que instrumentaliter indigenciam removens,¹⁰ ad primam perducit sapientiam: ergo postulet a Deo. Nam quia omnis homo per concupiscencialem traductionem genitus per originale peccatum descendens corruit in infirmitatem, ignoranciam et maliciam, per que ineptus factus est ad divinam virtutem imitandam, ad veritatem cognoscendam et ad bonitatem diligendam: igitur quilibet viator per traductionem peccati originalis descendens indiget sapientia,¹¹ incarnata, ut ipsum firmet, doceat et bonificet. Nam ea propter sapientia, que est Verbum Patris, verus Deus, factus est homo, ut homo existens infirmus firmaret infirmum, doceret ignarum et malum peccati ab homine tolleret et deleret. Ipse quidem unigenitus Dei Filius, factus homo, reddidit se homini imitabilem, cognoscibilem et amabilem. Ergo quicumque satagit Deum imitari, cognoscere et amare, pro certo indiget sapientia, ergo postulet a Deo, qui misterium incarnationis diligenter postulantis aperit,¹²: ipse namque ait *Luce 11°* | : »Omnis, qui petit, accipit, et qui querit, invenit | *I* »et pulsanti aperietur.« *Revera Veritas dicit, que nec vult nec* *133 D* potest decipere, igitur 'Si quis vestrum,¹³ indiget sapientia, postulet a Deo', qui dicit *Luce 11°* : »Ego,¹⁴ dico vobis: petite et dabitur vobis; querite et invenietis; pulsate et aperietur vobis«; petite sapientiam incarnatam et dabitur vobis,¹⁵ modus querendi et efficaciam cognoscendi; querite et invenietis gratiam in bono proficiendi; pulsate et aperietur vobis,¹⁶ incarnationis misterium Jesu Christi. Accedite fatigati, cor sincerum et diligens apponite, quia Sapientia dicit: »Venite ad me et ego reficiam vos.« *Matthaei 11°*. Venite ad sapientiam incarnatam, haurite sapientiam scripturam sacram de sacratissima incarnatione traditam; ipsa siquidem per,¹⁷ incarnationis misterium angelos reparat, animas decorat, demones fugat, tenebras expellit, sanctitatem efficit et humiles collocat in excelsis. O indigentes, accedite ad sapientiam, nam ipsa est peccati delectio, mentis refectio, ipsa sapientia sicut sol illuminat, sicut aqua mundat, velut ignis exurit et dyabolum trucidat et constringit. Ipsa sapientia carnis concupiscenciam mitigat, delectacionem illicitam extingwit, mentem elevat, ad Deum provocat, quem,¹⁸ ostendit. Ipsa sapientia omnia penetrat, omnia docet et inplet,¹⁹ omnia. Igitur 'Si quis vestrum indiget sapientia, postulet a Deo'. Nam ipsa sapientia animam magnificat, cor letificat, turrim excelsam usque patriam edificat, sensum aperit, omne ||| malum destruit, perfectionem instruit, excelsa monstrat,²⁰ celestis regni desiderium prestat, hominem cum Deo et angelo pacificat, ignem *134 A*

¹⁰) *Codd.*: remouet *H errore*. — ¹¹) *Codd.*: post incarnata *I*. — ¹²) *Codd.*: et add. *I*. — ¹³) *I*: om. *Codd.* — ¹⁴) *Codd.*: ergo *D errore*. — ¹⁵) *Codd.*: post querendi *D*. — ¹⁶) *Codd.*: om. *D*. — ¹⁷) *Codd.*: quemquem *D*. — ¹⁸) *Codd.*: post omnia *D*. — ²⁰) *Codd.*: monstrant *D*.

spiritualem in corde accendit, igitur 'quicumque vestrum₁₃ indiget
»sapiencia, postulet a Deo'.

<5.> Sapiencia contra omnia vicia certamen bonum est,
quia maliciam vincit, radicem omnium malorum evertit, sicut lo-
rica induit, sicut galea caput rationis defendit. Sapiencia spes
5 salutis est, consolacio doloris est, noticia veri luminis est, fons
est sanctitatis. Sapiencia castigat iuvenem, roborat senem, de-
struit anime tedium, influit spiritale solacium, pacem revocat,
quietem firmat et regnum prestat. Sapiencia tuba mirabilis est,
10 sors leticie est, asperitatem deicit, furorem deprimit, iracundiam
fugat, langwentem suscitatur, esurientem pascit, sicientem refocillat,
delicatos₂₁ lenit: igitur esurientes et sicientes venite ad aquas₂₂
sapiencie, et qui non habetis precium, haurite, petite et dabitur
vobis, nam dicit thema: 'Si quis vestrum indiget sapiencia, po-
15 »stulet a Deo', qui hec omnia dat postulantibus affluenter.

<6> Sed audite et pensate, karissimi, quia nullus malivulus
est auditor utilis et conveniens incarnate sapiencie et misterii in-
carnacionis sacratissime: ergo volens audire sit fidelis, humilis,
studiosus et mundus. Nam in Deo sub humanitatis cortice latitat
| I alta sapiencia, ut refellatur₂₃ infidelitas, est humiliatus Deus, ut
134 B conculcetur superbus, latitat summe clara et munda divinitas, ut
mundetur humana feditas, latitat omnibus mobilibus mobilior sa-
pientia prima, ut reprimatur negligencia. Ergo estote fideles, hu-
miles₂₄, studiosi, mundi ac fervidi, quia sic in cortice humanitatis
25 videbitis Deum₂₅ interiori oculo: »Beati enim mundo corde, quo-
niam ipsi Deum videbunt« ait Sapiencia Matth. 5°; »videbunt«
inquit »Deum«, qui omnem perspicacitatem humani ingenii excel-
lit, qui incarnationem pro redemptione humani generis disposuit,
in qua nichil est contempnendum, tamquam inutile, nichil respu-
30 endum, tamquam falsum, nichil repudiandum, tamquam irritum,
sed cum omni veneracione laudabiliter acceptandum. Pro qua
quidem incarnatione concipienda saltem aliquo modo quilibet viator
'indiget sapiencia', igitur congrue pro materia 3ⁱⁱ libri Sentenci-
arum, aggredienda in themate dicitur: »Si quis vestrum indiget
35 »sapiencia, postulet a Deo«. Et tantum breviter *quoad primum*.

<7.> In quibus verbis divina sapiencia et sic scriptura sacra,
ut dixi in faciendo principium in <1^m> librum Sententiarum, com-
mendatur ex nobilitate dignitatis, quam habet ex unione mirabili,
quantum ad 3^m Sententiarum, qui principaliter de benedicta tractat
40 incarnatione, que est assumptio vel ypostatica unio; que est
valde mirabilis, cum ad ipsam unionem consequitur, ut idem sit
temporale et eternum, creatum et increatum, finitum et infinitum,

21) Codd.: delicatos D. — 22) Codd.: quas D errore. — 23) Codd.: resolvatur H.
— 24) Codd.: et add. D. — 25) Codd.: om. D. — 26) Codd.: post sapiencia I.

comprehensibile et incomprehensibile, divisibile et indivisibile, passibile et impassibile, || mutabile et immutabile, infactibile et factum, eternaliter genitum — temporaliter natum, mortale et immortale, 134 C
 creatura et creator, Verbum — caro, Deus — homo: quis audivit talia, dic, rogo, facta? O vere mirabilis est ista assumptio, incarnatio sive unio, per quam Deus, qui creavit omnia, natus est ex femina, assumens, quod non erat, manens, quod erat; vere hic quilibet viator indiget sapientia, qua posset aliquo modo dinoscere hanc mirabilissimam assumptionem sive ypostaticam unionem, que nec est generatio, nec conversio, nec mutatio, nec alteratio, 10
 sed personalis ydemptificatio; et si est mutatio, tunc est potissima mutatio dextre excelsi. Non enim est generatio, licet ad ipsam²⁷ consequitur, sicut motus localis ad motum augmentationis, cum omnis generatio temporalis sit a non existere ad existere productio; nec est conversio, cum subsistentia Verbi manet 15
 summa secundum omnes eius proprietates, non componens cum aliquo, nec est alteratio, tum, quia humanitas assumpta non est inherens accidens, tum etiam, quia persona secundum naturam precedentem, humanitatem assumptam, est omnino immobilis eo, quod illi nature non potest accidens. ad quod est motus, formaliter inherere. — Ecce, quam mirabilis est ista ypostatica²⁸ unio, que est plurium naturarum ydemptitas personalis, per quam plures nature sunt una persona, dicente venerabili Anselmo in De | I
 incarnatione Verbi ca^o 7°: »Sicut in Deo una natura est 134 D
 »plures persone, et plures persone sunt una natura, sic in Christo 25
 »una persona est plures nature et plures nature sunt una persona: »quemadmodum Pater est Deus, Filius est Deus et Spiritus Sanctus »est²⁹ Deus et non tres dii, sed unus est Deus, ita in Christo: Deus »est persona et homo est persona, non tamen due persone, sed una³⁰ persona«. Ecce mirabilis unio, ex qua consurgit nobilitas 30
 dignitatis sapientie, i. e. scripture sacre, quoad 3^m Sententiarum, ex qua effectualiter commendatur; ob quod dicitur nobis: »Si quis vestrum indiget³¹ sapientia, postulet à Deo³¹«, qui est pro humano genere misericorditer incarnatus³².

²⁷) Codd.: eam H. — ²⁸) Codd.: ypostica I. — ²⁹) H: om. ID. — ³⁰) Codd. est add. D. — ³¹) Codd.: verba indiget ~ Deo om. D. — ³²) Codd.: et cetera baba add. D.

<II.>

Questio principalis.^H

Utrum pro redempcione generis humani solum Dei₃₃ Filius potuit incarnari?

<1.> *Arguitur*, quod non. Pro redempcione generis humani de potencia tocius increate Trinitatis potuit angelus incarnari, ut angelus hominem redimeret bonus, quem angelus per seductionem₃₄ perdidit malus: igitur questio falsa. Item: pro redempcione generis humani potuit Deus Pater incarnari, cum sit precise tante potencie, sicut Filius: igitur questio falsa. In oppositum arguitur sic: pro redempcione generis humani optimus modus possibilis

10 fuit Dei Filium incarnari, cum suis dependenciis, ergo solum illum potuit increata Trinitas eligere. Tenet consequentia: nam si minus bonum eligeret stante tanta facilitate, illud, quod est congruentius, ¶ I pro eius gloria obmitteret et per consequens in eleccione deficeret. 135 A Consequens impossibile, ¶ ergo et antecedens. Sed assumptum, sc. 15 quod pro redempcione generis₃₅ humani optimus modus possibilis fuit Dei filium incarnari, cum suis dependenciis patet per dictum Verbi incarnati: »Popule meus, quid ultra debui facere et non »feci?» Ysaie 5^o₃₆. Et Johannis 19° dixit, finiens redempcionem generis humani »consummatum est« i. e. summe perfecte opus 20 redempcionis factum est. — *Protestor*₃₇ . . .

<2.> *Noto*₃₈, quod questio₃₉ ista unum presupponit et aliud querit. Presupponit enim₄₀, quod pro redempcione generis humani Dei Filius potuit incarnari, et querit, utrum solum₄₁ ipse Dei Filius potuit incarnari. — Pro supposito noto 1°, quod 'redimere' ex vi significacionis est perditum vel venditum iterum per empcionem 25

³³) *Codd.*: post Filius I. — ³⁴) *Codd.*: seductionem D. — ³⁵) *Codd.*: post humani I. — ³⁶) *Codd.*: om. D. — ³⁷) D in marg. add.; ceteri om. — ³⁸) *Codd.*: nota D. — ³⁹) *Codd.*: post ista D. — ⁴⁰) *Codd.*: om. I. — ⁴¹) *Codd.*: post ipse D.

habere vel acquirere; et quia genus humanum per peccatum se⁴² perdiderat et vane venderat, iuxta illud Ysaie 52°: »Gratis venundati estis et sine argento redimemini«, igitur necessaria fuit ei redemptio, que pro offensa dicit infinitatem precii, et per consequens Deum. Et preter hoc oportet, quod distingwatur essencia-
liter a⁴³ solvente, cum non sit possibile quidquam mercari primo
et⁴⁰ immediate secundum se ipsum; et per consequens oportet
precium, quod secundum Deitatem est infinitum, esse naturam
alienam creatam. Cum autem nulla alia plus fait pertinens, quam
illa, que peccaverat, que compendiosissime et satis faciens et precium
mercans et mercatum reconcilians et reconciliatum redimeret,
relinquitur, quod⁴⁴ oportet mediatorem Dei et hominum esse Deum
et hominem Jesum Christum Dominum humani generis redemptorem.
Ipse testatur dicens Matth. 20°: »Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam in redemptionem pro multis«. Et Johannis 3°: »Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum⁴⁵ daret,⁴⁵ ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam eternam«.

Ex isto notabili patet, quod purus homo humanum genus redimere non potuit, quia solum Deus et homo, qui est infinitum precium, satisfecit. — 2° patet, quod genus humanum, quod est cumulus omnium hominum a primo homine Adam usque ultimum hominem, non secundum se et quodlibet sui est redemptum eo, quod non secundum quodlibet sui fuit gratis venundatum, cum Christus homo non se gratis venderat principi huius mundi. Et hinc dicit ipse Christus Johannis 14°: »Venit princeps huius mundi, quia diligo Patrem et sicut mandatum dedit michi Pater, sic facio«.

<3.> 2° noto, quod Filii Dei incarnatio est⁴⁷ humane nature unio ypostatica, vel personalis nature humane assumptio ypostatica divine nature, sive Verbi Dei cum humana natura personalis ydemptificatio, et sic Filium Dei incarnari Filium Dei humane nature ypostatice vel personaliter uniri, Filium Dei humanam naturam assumere, Filium Dei cum humana natura ydemptificari idem sunt, sed in modis aliqua illorum differunt. Unde solum faccio, qua natura rationalis fit Deus, est incarnatio, assumptio, vel ypostatica unio; et per consequens solum ydemptificatio est assumptio.

<4.> Pro quo notandum ulterius, quod assumere personale, de quo scriptura sacra cum sanctis doctoribus loquitur, est duas naturas personaliter unire, || i. e. duas naturas facere esse unum suppositum vel personam. Et idcirco vocatur unio personalis, et potest secundum tres gradus active intelligi⁴⁹: 1° pro

⁴²⁾ Codd.: post humanum I. — ⁴³⁾ Codd.: ab I. — ⁴⁴⁾ Codd.: om. D. — ⁴⁵⁾ Codd. Vulg.: in D ordo mutatus. — ⁴⁶⁾ Codd.: post mundi D. — ⁴⁷⁾ Codd.: om. I. — ⁴⁸⁾ Codd.: est D pessime. — ⁴⁹⁾ Codd.: intellige D.

active principiare unionem huiusmodi; et sic tota increata Trinitas
 assumpsit naturam humanam, de quanto univit eam ypostatice
 Verbo Dei. 2° capitur⁵⁰ 'assumere' striccius pro activa causancia
 unientis principii⁵¹, ut ipsum fiat eadem persona cum natura
 5 unita; et sic⁵² natura divina univit vel assumpsit in supposito
 Verbi naturam hominis, quia fecit naturam hominis esse eandem
 personam, non eandem naturam cum natura divina. 3° assumere
 personale dicitur strictissime pro causancia persone, que fecit natu-
 10 ram causatam, sive creatam esse idem personaliter sibi ipsi; et
 isto modo salum Verbum assumpsit hominem sive humanitatem.

Ex istis per modum correllarii est 1^a conclusio ista: Oportet
 assumptum solum esse creaturam. Omne quidem assumere est
 efficere ydemptitatem unius ad aliud; sed omne efficere est solum
 temporale; ergo cum assumptum non potest temporaliter prefuisse,
 15 sequitur, quod assumptum solum⁵³ oportet esse creaturam, quia
 nec alia persona, nec alia natura est Christi humanitas, quam crea-
 tura, licet sit creator, quia persona⁵⁴ Verbi, que persona secundum
 Deitatem, non secundum ipsam humanitatem, creat omnia. —

2^a conclusio per modum correllarii est ista: Non potest esse
 20 personalis assumpcio, nisi persona naturam assumpserit, non per-
 sonam; oportet enim, quod persona assumat, quia aliter non esset
 unio personalis, nisi persona ydemptificaret sibi naturam. Et quod
 | 1 oportet personam assumentem naturam assumere, non personam,
 135 D patet ex hoc, quia personarum personalis ydemptificacio vel
 25 naturarum essentialis ydemptificacio est impossibilis, cum nullum
 unum suppositum potest esse reliquum, vel aliud, nec una natura
 potest fieri⁵⁵ alia. Sed sicut persone maxime entitatis uniuntur in
 suprema essencia vel natura, sic nature maxime distantes ydempti-
 30 fificantur in eodem supposito vel persona. Et patet 1°, quod na-
 tura divina non potest primo sibi assumere naturam aliam vel
 personam. Patet ex hoc, quia non potest esse alia natura vel per-
 sona, quam est ab intrinseco necessario absolute; et nullius talis
 potest fieri assumpcio; oportet ergo naturam divinam uniri Verbo
 primo⁵⁶, non nature, quam Verbum assumpsit; 2° patet, quod
 35 assumpcio ypostatica nec est generacio, nec conversio, nec alte-
 racio, sed ydemptificacio, ut supra dictum est. 3° patet, quod non
 est assumpcio, nisi substancie, et per consequens nullius forme
 inherentis⁵⁷ est assumpcio, ut Cristus non assumpsit ypostatice se
 pati, mori, vel ascendere, quamvis⁵⁷ se fecit huiusmodi, quia alias
 40 ydemptificaret passionem, mortem et ascensionem ypostasi Verbi,
 quod est impossibile. 4° patet, quod nulla persona divina potest
 aliam personam assumere: patet quia impossibilis est ydemptifi-
 cacio personarum.

⁵⁰) H: causatur I, in D rasum. — ⁵¹) Ex comi.: principaliter Codd. —
⁵²) Codd.: om. I. — ⁵³) Codd.: post oportet D. — ⁵⁴) Codd.: personale I errore.
 — ⁵⁵) Codd.: esse I. — ⁵⁶) I: post nature D. — ⁵⁷) Codd.: quam D.

<5.> 4 noto pro intellectu questionis, quod duplex est potencia Dei, sc. absoluta et ordinata⁵⁸. Potencia Dei absoluta est potencia, que terminatur ad possibilita in esse intelligibili vel absolute possibili. Sed potencia Dei ordinata est potencia, que terminatur ad possibilita secundum suum existere pro dato tempore; et ista potencia ordinata dependet ab existencia creature et a potencia absoluta, tamquam ab extremis, ut Verbum incarnari, sive verbi incarnacio dependet ab ||| absoluta potencia Verbi eternaliter ||| I et ab ordinata dependet ab humanitate temporaliter, cum Verbum 136 A absolute necessario potuit incarnari et ordinate temporaliter, quia 10 veniente temporis plenitudine est ordinatissime incarnatum. Nec obstat, quod omnis potencia de absoluta est ordinata, ymmo ordinatissima inter Deum et esse intelligibile ipsius possibilis, sed non est ordinata sic, ut ponat formaliter existenciam creature: nam ad hoc restringitur proprie potencia ordinata et distinguitur sicut 15 contingens⁵⁹, a simpliciter necessario, ab ipsa potencia absoluta, ut si Pater potest incarnari, tunc dicitur potencia absoluta. Sed quia Filius incarnatus est, dicitur Filium incarnari potencia ordinata; et Patrem posse incarnari erit⁶⁰ simpliciter necessarium, sed Filium incarnari contingens, cum iam temporaliter (et sic contingenter) sit Dei Filius incarnatus. 20

<6.> Ex iam dictis cum prioribus pro⁶¹ supposito questionis *conclusio* sit ista: Filius Dei pro redemptione generis⁶² humani est incarnatus. Probat. Filius Dei dicit: »Exivi a Patre et »veni in mundum«; item: »relinquo mundum et vado ad Patrem« 25 *Johannis* 16°. Sed cum omnis exitus est illi Verbo in pertinens preter incarnationem, igitur exivit a Patre per incarnationem. Et cum sapientissimus Dei Filius non frustra exivit, cum Deus nichil facit frustra, sequitur, quod in redemptionem humani generis est incarnatus. Tenet consequencia per illud dictum Filii Dei *Matth.* 30 20°: »Filius hominis venit dare animam suam in redemptionem pro multis«, et per illud *Johannis* 10°: »Ego veni, ut vitam »habeant et habundantius habeant, quia hoc mandatum accepi a »Patre meo«. Ecce totum antecedens est verum et consequencia⁶³ 35 bona; igitur conclusio vera. | I 136 B

Ex ista conclusione primo sequitur, quod Deus Pater voluit Filium incarnari pro redemptione generis humani. — 2° quod noster redemptor est verus Dei Filius temporaliter incarnatus. — 3° sequitur, quod Filii Dei incarnacio est generis humani a peccato et a dampnatione liberacio. Et hinc canit ecclesia: »Qui 40 »propter nostram salutem descendit de celis et incarnatus est⁶⁴ »de⁶⁵ Spiritu⁶⁵ Sancto⁶⁵ natus⁶⁶ ex Maria Virgine et homo factus est«. — 4° sequitur, quod questio quoad suppositum est vera, cum

⁵⁸) *Codd.*: ordina *D* errore. — ⁵⁹) *Codd.*: in *I* continens errore. — ⁶⁰) *Codd.*: et sic *H*. — ⁶¹) *Codd.*: pre *D*. — ⁶²) *Codd.*: post humani *I* errore. — ⁶³) *Codd.*: est *add.* *I*. — ⁶⁴) *Codd.*: *om.* *H*. — ⁶⁵) *Codd.*: *om.* *I*. — ⁶⁶) *H*: *om.* *Codd.*

sequitur: pro redempcione generis⁶⁷ humani Dei Filius est incarnatus, igitur pro redempcione generis⁶⁷ humani Dei Filius potuit incarnari.

5 <7.> *Conclusio 2^a*: Solum Filius⁶⁸ Dei pro redempcione generis humani propriissime voluit sibi ipsi personaliter carnem unire. Probat. Solum ipse Filius Dei ad se et in se, ut esset unum suppositum, carnem assumpsit; igitur conclusio vera. Consequencia tenet ex 'quid nominis' propriissime personaliter assumere, ex 3^a particula 3ⁱⁱ notabilis, et assumptum ex eo, quod nec
10 essentia divina sic carnem assumpsit⁶⁹, nec potest assumere ex dictis superius; et nec Pater, nec Spiritus Sanctus, nec aliqua alia⁷⁰ res sic sibi carnem personaliter univit: igitur totum antecedens verum, et per consequens conclusio.

15 Ex qua conclusione sequitur, quod Filius Dei est verus Deus et verus homo: et hinc canit ecclesia: »Sicut anima rationalis et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus«.

2° sequitur, quod Filius Dei Christus est duplicis substantie. Patet, quia divine et humane; et hinc canit ecclesia, quod ipse est procedens de thalamo suo gemine gigas substantie.

|| I
136 C 3° sequitur, quod Filius Dei eternaliter || genitus est homo temporaliter factus; et hinc canit ecclesia: 'genitum non factum'. Et Apostolus Ad Galatas 4° dicit: »Factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret«: ergo conclusio cum corellariis suis vera.

25 <8.> *Conclusio ultima* pro quesito⁷¹ est⁷¹ ista: non pro redempcione generis humani solum Dei Filius potuit incarnari. Probat. Pater vel Spiritus Sanctus pro redempcione generis humani potuit incarnari: igitur conclusio vera. Consequencia tenet ex vi repugnancie oppositi consequentis ad⁷² antecedens, et assumptum
30 ponit Magister in distincione 3ⁱⁱ⁷³ libri 1^a.

Ex omnibus iam positis patet, quod questio⁷⁴ quoad suppositum est vera, sed quoad quesitum⁷⁵ falsa. Ad rationem in oppositum negatur consequencia. —

⁶⁷) Codd.: post humani I. — ⁶⁸) Codd.: post Dei I. — ⁶⁹) Codd.: assumpsit I. — ⁷⁰) Codd.: post res I. — ⁷¹) Codd.: questione I pessime. — ⁷²) Codd.: et I. — ⁷³) Codd.: post libri D. — ⁷⁴) Codd.: conclusio ante quod I. — ⁷⁵) Codd.: est add. D

<III.>

<I.> Iam *restat* venerabilibus magistris et baccalariis mecum in sentenciis concurrentibus occurrere, argumenta eorum michi facta in contrarium pro posse dissolvere ac eos argumentis aliquibus ad scholas docendum leviter concitare. Et quia primo venerabilis frater Johannes de Monte, baccalarius formatus, contra conclusionem meam 4^{am}, quam posui faciendo principium in 2^m libro Sententiarum, sc. istam: 'non potuit mundus sensibilis eternaliter esse productus', arguit sic: 'Si Deus produxisset mundum, ante quodlibet instans signatum vel signabile produxisset eum ab eterno'; concedo condicionalem; et quando assumit: 'Sed ante quodcunque instans signatum vel signabile potuit Deus produxisse mundum': hic respondeo dupliciter: 1° concedo, quod ante quodlibet instans Deus potuit produxisse mundum, i. e. habuit potenciam producendi, sed mundus non potuit produci ante quodlibet instans. Et tunc nego consequenciam, et sic cassatur argumentum longum. Et ultra palpat | probando sic: 'quocunque instanti dato, vel ante illud, potuit Deus mundum producere et mundus potuit produci': nego 2^{am} partem, ut prius, et cum assumit: 'Si non, sit illud instans primum esse mundi': hoc non solum admitto, sed concedo: nam ante primum instans sui esse mundus corporeus non potuit esse; et quando arguit ultra 'ante illud instans potuit Deus anticipare creacionem, quod usque ad incarnationem fluxissent centum milia annorum', iterum dico, quod Deus potuit, quia potenciam habuit, sed mundi duracio non potuit anticipari. 2° respondeo breviter, negando antecedens, sc. quod Deus potuit ante quodlibet instans mundum producere. Nam ante primum instans nullum instans potuit producere, quia tunc illud non foret primum, si in alio priori produceret.

⁷⁶⁾ Codd.: causatur I errore. — ⁷⁷⁾ Codd.: in I errore iteratum. — ⁷⁸⁾ Codd.: om. I. — ⁷⁹⁾ Codd.: om. D.

2° contra eandem conclusionem arguit sic: 'Creatura fuit ab eterno', i. e. eternaliter, semper loquendo de esse existere: nego assumptum. Et quando arguit per argumentum a simili Richardi de S. Victore in libro de Trinitate: »Est aliquid ab eterno et a se; et hoc est Pater, et est aliquid nec ab eterno, nec a se; et hoc est creatura« ergo inter extrema erunt duo media, videlicet, quod aliquid sit a se et non ab eterno — et hoc est impossibile, vel quod aliquid sit ab eterno et non a se, et hoc est necessarium, et illud est falsum. Eodem modo dominus^{s₀} baccalarius arguit^{s₁} sic: 'est aliquid procedens ab eterno in ydemptitate essencie, ut Filius': concedo; 'et^{s₂} est aliquid procedens nec ab eterno nec in ydemptitate essencie, ut anima Sortis'; concedo^{s₂}: 'ergo inter duo extrema erunt duo media; vel quod aliquid sit a Deo in ydemptitate et non ab eterno, quod est impossibile, vel quod aliquid sit a Deo ab eterno' et non in ydemptitate essencie: et hoc erit aliqua creatura, si consequentia Richardi erit bona: et ista erit bona, vel detur instantia, quare una valet et alia non'. Ecce hic dico, quod neutra consequentia valet et^{s₃} reverendus dominus baccalarius deceptus est realiter^{s₄} in estimacione consequencie Richardi, quod foret bona, non pensans, quod Richardus arguit ex ypotesi adversarii negantis, quod omne, quod est, vel est eternum, et sic a se, vel temporale et sic ab alio. 2° non advertit, quomodo in argumento Richardi dicitur 'est aliquid nec ab eterno nec a se et hoc est creatura'. Ecce istud dictum est contra ipsum baccalarium probans, non posse creaturam esse eternam, et sic Goliath gladio proprio est prostratus^{s₅}.

3° arguit sic reverendus dominus^{s₆} baccalarius: 'omnis causa, cui nichil resistit, et que nec inpediri potest, illa pro qualibet mensura potest in suam operationem' concedo 'sed prime cause nichil resistit, nec aliquid eam inpedit': concedo, quamvis possem dicere, quod sepe dominus baccalarius resistit una mecum bone voluntati prime cause. Et quando infert: 'ergo pro qualibet mensura potest in suam operationem' concedo consequentiam eo, quod pro qualibet mensura habet suam potenciam ad operationem suam pro dato tempore exequendam. Et ultra ad consequens dominus baccalarius nichil infert, et consequenter concedo confirmacionem, quod Deus pro mensura eternitatis habet et habuit potenciam activam mundum creandi, et nego, ut prius, quod mundus sensibilis potuit pro mensura eternitatis creari. Nam mundus sensibilis non pro illa mensura extitit et per consequens nec potenciam passivam creandi pro illa mensura habuit. Et quando confirmat argumentum 2° sic: 'Sicut omnis creatura est ex nichilo, sic tendit in nichil', vere dominus baccalarius facit iniuriam primo hu-

^{s₀}) Codd. dicit, quod H solus in dominus correxit. — ^{s₁}) H: arguitur ID. — ^{s₂}) Codd.: verba et ~ concedo om. I aberrans oculis. — ^{s₃}) Codd.: om. I. — ^{s₄}) Codd.: et add. I. — ^{s₅}) Codd.: percussus I. — ^{s₆}) Codd.: om. H.

manitati Christi, que non tendit in nichil, 2° toti Ecclesie, sponse Christi, que non in nichil tendit, sed in vitam eternam, ad quam deducere⁸⁷ dignetur ipsum fratrem Dominus Jesus Christus.

<2.> Expedito in argumentis⁸⁸ fratre restat expedire monachum griseum, reverendum magistrum meum Matheum, sacre theologie baccalarium, de Aula Regia, qui contra meum notabile, in quo dixi: 'Creare est aliquid de esse intelligibili nullo preter Deum presupposito ad extra producere' arguit sic: 'nullum est esse intelligibile'; nego assumptum, quando arguit 'vel ipsum esset aliquid esse reale et quidditativum, vel non': dico, quod non. Et quando infert: 'Igitur illud esse intelligibile esset solum in intellectu sine correspondencia rei', nego istam consequenciam, quia ipsa nititur destruere omne obiectum ipsius⁸⁹ intellectus et per istam solucionem rupta est nimis longa cathena tocius argumenti.

2° arguit contra hoc, quod dixi: 'mundus architipus solum est⁹⁰ intelligibilis⁹¹. Sequitur, quod ipse mundus architipus sit solum in intellectu et non in re'. Nego istam consequenciam, cum pocius sequatur oppositum: si enim est in intellectu, tunc est in re; et quando dicit: 'illud solum dicitur esse intelligibile, quod est in intellectu et non in re', hoc nego. sed dico, quod illud dicitur solum intelligibile, quod est in intellectu, et non in existencia propria ad extra. Ex tunc ad confirmacionem quando arguit: 'Mundus iste productus ex tempore est <aut> idem mundus numero, qui fuit cognitus a Deo, aut est alius mundus numero' nego disiunctivam eo, quod nullus mundus est productus ex tempore. Sed bene tempus, quod est pars mundi sensibilis, est productum cum mundo et per istud argumento⁹² magistri abscaisa est longa cauda.

3° contra conclusionem 4^{am}, in qua dixi: || 'mundus iste sensibilis non potuit per creacionem eternaliter esse productus' arguit sic iuvando monachus fratrem adversus auctorem 'non minoris potencie fuit Deus ab eterno, quam in tempore': concedo. 'Sed in tempore potuit Deus mundum producere, ergo ab eterno Deus potuit producere mundum'. Concedo consequenciam et nego minorem, nisi sic velit accipere: 'in tempore Deus⁹³ potuit mundum producere, tamquam totum in sua parte'; et quando infert 'ergo conclusio falsa' nego consequenciam. Nam stant simul iste: mundus iste sensibilis non potuit per creacionem eternaliter esse et ab eterno Deus⁹³ potuit mundum producere, quia ab eterno habuit potenciam, ut mundum produceret, quando vellet. Tunc quando confirmat fractum argumentum: 'Non minoris potencie est Deus, quoad produccionem alicuius creature, quam quecunque

⁸⁷) Codd.: ducere I. — ⁸⁸) Codd.: ipso add. I. — ⁸⁹) Codd.: post intellectus H. — ⁹⁰) Codd.: sit ante solum H. — ⁹¹) Codd.: in intellectu H. — ⁹²) Codd.: argumentum I errore. — ⁹³) Codd.: post potuit H.

creatura sui proprii effectus', concedo: et quando assumit: 'Sed sol producit lumen in aere sibi coevum et ignis splendorem, ergo et Deus omnipotens conditor omnis creature a foriori si voluisset, mundum ab eterno produxisset et producere potuisset', hic concedo consequenciam, sicut et istam: 'Deus omnipotens si voluisset, illum sic arguentem⁹⁴ asinum fecisset'. Sed probet magister meus, quod potuit Deus illud velle.

4° arguit contra conclusionem sic: 'libertas alicuius agentis non minuit eius perfeccionem et vigorem'. Concedo. 'Sed si Deus ageret ex necessitate nature et non libere, tunc Deus mundum produxisset ab eterno'. Concedo, ymmo ad illam minorem concedo sequi, quod Deus non esset, cum ablata libera Dei accione tolleretur et Deus; et quando infert: 'ergo cum Deus producit res liberrime, videtur, quod Deus potuit⁹⁵ ab eterno producere mundum', concedo | consequenciam et consequens, sicut prius, quia
 137 D stat cum conclusione. Et ad confirmationem, quando arguit: 'non minus potens est divina essencia, quam divina persona', concedo. 'Sed persona divina producit ab eterno personam a se personaliter differentem, ergo etiam divina essencia potuit ab eterno producere essenciam a se essentialiter differentem⁹⁶, videlicet mundum'. Istud argumentum peccat in materia⁹⁷ et in forma. In materia in minore, in forma, quia a pari sequeretur, quod essencia divina posset generare sic arguendo: Non minoris potencie est⁹⁸ essencia divina, quam persona. Sed persona divina generat ab eterno personam a se personaliter differentem: igitur essencia divina potuit generare aliam essenciam a se essentialiter differentem. Et sic magister meus usus argumento abbatis Joachim, quia monachus, quo voluit probare, quod divina essencia generaret, ut Joachim est deceptus. Item contra conclusionem arguit sic: 'Humanus intellectus potest apprehendere sive intelligere Deum ab eterno fuisse rerum⁹⁹ productorem': nego assumptum, nisi deciperetur, sicut deceptus est intellectus Aristotelis, ponens mundum sensibilem existere ab eterno. Ad probacionem cum dicit, 'assumptum est de intencione b. Augustini 10° de civitate Dei', nego assumptum, quia magister meus verba Augustini pro illo non habuit, et sic non posuit, et intencionem Augustini sibi occultam probare non potest, ergo deficit in probando. Et sic quando infert: 'igitur conclusio magistri videtur esse falsa et divine potencie derogare', nego istam consequenciam. Unde sicut hoc dictum: 'non potest Deus peccare' vel istud 'non potest Deus se destruere' non derogat Dei potencie, sed ipsam laudabiliter extollit, sic ista conclusio 'mundus iste sensibilis non potuit eternaliter ||| esse productus', attestatur laudem et potenciam Dei, quia

⁹⁴) Codd.: argumentum *D pessime*. — ⁹⁵) Codd.: post eterno *DI*. — ⁹⁶) Codd.: differendam *H errore*. — ⁹⁷) Codd.: materiam *I*. — ⁹⁸) Codd.: post minoris *I*. — ⁹⁹) Codd.: rerum *H*.

ostendit, quod nulla res creata potest Deo eternaliter coexistere, cum eternitas vere essencie competat soli Deo¹⁰⁰.

Iam restaret **rev. mag. mei Joh. Frankenstein¹⁰¹** argumenta solvere. Sed quia contra me non arguit, ideo¹⁰² nichil solvam.

<3.> Restat ergo tercio contra dicta¹⁰³ magistrorum¹⁰⁴ et dominorum baccaliorum arguere, et primo contra reverendum **fratrem Johannem de Monte¹⁰⁴**, sacre theologie baccalarium formatum, qui¹⁰⁵ in suo principio in tercium ponit¹⁰⁶ primam *conclusionem* istam: 'quibuscunque convenit unio essentialis, illis repugnat unio personalis'. Contra: sequitur 'quibuscunque convenit unio¹⁰⁷' etc. Sed Verbum Dei et humanitas Christi sunt aliqua, quibus convenit unio essentialis: igitur Verbo Dei et humanitati repugnat unio personalis: contra totam positionem domini baccalarii. Sed minor arguitur: nam Verbo Dei convenit unio essentialis cum Patre et humanitati Christi cum humanitate; et probacio conclusionis reverendi baccalarii deficit: nam probat sic: unio personalis requirit diversitatem naturarum; sed ubi non est unio personalis, ibi non est diversitas naturarum, ergo conclusio vera: consequencia primo non valet, 2° minor est falsa. Et quando dicit, quod patet minor de se, dico, quod non ad veritatem patet, sed ad falsitatem, cum inter Sortem et brunellum, posito quod sint, non est unio personalis, et tamen est diversitas¹⁰⁸ naturarum.

Ponit secundam¹⁰⁹ *conclusionem*¹¹⁰ istam: 'licet Filius in divinis quamlibet creatam substanciam corporalem possit suppositare, non tamen potest quamlibet talem sibi suppositaliter unire'. Probat sic, quia Filius Dei continet eminenter quamlibet creatam | substanciam; | I et quelibet talis est suppositabilis. Ecce hic petit, quod debet probare, quod sibi negatur, et per consequens conclusio relinquitur inprobata. Sed contra conclusionem arguitur sic: primo supponendo, quod ly. 'necessario' secundum communem logicam supponat pro illo, quod est vel esse¹¹¹ potest, sicut concedit opinio, quam in suis dictis sequitur baccalarius, quod iste homo necessario est, demonstrato Christo; quo dato sequitur, quod debet concedi hec¹¹²: necessario Verbum Dei est totus mundus corporeus. Similiter ista debet concedi¹¹²: Verbum Dei est¹¹³ quidlibet substanciale corporale. Patet sic arguendo: hoc necessario est Verbum Dei, demonstrato Filio Dei¹¹³ et hoc¹¹⁴ idem Verbum Dei est vel potest esse totus mundus corporeus vel quidlibet corporale; igitur necessario Verbum Dei est totus mundus corporeus vel quidlibet corporale. Ista¹¹⁵ consequencia est bona. Et maior nota est de se et minor est prima

¹⁰⁰) Codd.: Dei I errore. — ¹⁰¹) I: Ffranlenfftem HD. — ¹⁰²) Codd.: igitur I. — ¹⁰³) Codd.: eorum add. I. — ¹⁰⁴) Codd.: verba magistrorum ~ Monte om. H, duo ultima (de Monte) om. I. — ¹⁰⁵) Codd.: post in H. — ¹⁰⁶) Codd.: posuit I. — ¹⁰⁷) I: om. Codd. — ¹⁰⁸) Codd.: licet add. D. — ¹⁰⁹) Codd.: post istam D. — ¹¹⁰) Codd.: consequenciam ante secundam I. — ¹¹¹) Codd.: post potest ID. — ¹¹²) Codd.: verba hec ~ concedi om. I, in marg. add. D. — ¹¹³) Codd.: om. I. — ¹¹⁴) Codd.: est add. I. — ¹¹⁵) Codd.: hac verba omnia Ista ~ corporale om. I aberrans oculis.

pars conclusionis per subsumpcionem domini baccalarii, que dicit: Filius in divinis quamlibet creatam substantiam corporalem potest suppositare: sed consequens utriusque consequencie non bene sonat in auribus, quod Filius Dei necessario esset totus mundus corporeus et Filius Dei necessario est quidlibet substantiale corporale¹¹⁵: ergo conclusio non bene sonat.

2° videtur sequi, quod Christus possit¹¹⁶ esse quantumlibet¹¹⁷ monstruosus, quod esse non potest, cum minimum inconveniens sit Deo impossibile. Sed consequencia videtur ex hoc, quod mille capitibus existentibus incommunicantibus in eodem corpore, ut proportionaliter de aliis membris organicis, foret ille homo evidentissime monstrum magnum. Sed hoc potest esse de Christo, cum omnem humanitatem potest assumere, ut innuit sua conclusio: ergo consequencia bona. Si enim totam unam congregacionem¹¹⁸ assumeret tam maris quam femine, adhuc foret per ipsum baccalarium unus homo. Nam dicit in corellario 4° conclusionis 4°: Stat, quod nunc mille homines sint et cras erit tantum unus homo absque hoc, quod aliquis corrumpatur vel annihiletur; patet, si omnes humane nature iam assumerentur a Verbo, tunc essent illi omnes solus unus homo, quia unum suppositum, et ante fuerunt || mille et nichil est corruptum vel anichilatum. Et istud corellarium || I implicat¹¹⁹ ulterius, quod mille homines mille¹¹³ capita reddunt in unum caput Christi, vel si manent illa capita, tunc erit unus homo cum mille capitibus.

3° arguitur sic: Si Christus potest simul¹²⁰ habere humanitates tam dispariter actuatatas, cum hoc, quod maneat idem homo, tunc potest pro diversis sitibus habere denominationes et per consequens extensis illis humanitatibus forent accidentia contraria extensa, et sic idem simul et semel contrariis accidentibus informatum. Consequens falsum, igitur et conclusio.

4° videtur sequi, quod Christus in infinitum bonum animal posset esse, quia mensura bonitatis rei composite capitur ex principiis intrinsicis, cum dispositionibus formalibus in eodem. Ex quo sequitur, quod Christus ratione multitudinis humanitatum foret melior homo, quam si solum unam assumeret. Patet consequencia supposito illo, quod Christus sit tantum finite bonus homo iuxta ipsius¹²¹ dictum: »Pater maior me est« Joh n n. 14°.

5° sequitur, quod animal irrationale esset beatificabile, quia unibile suppositaliter Verbo: Consequens falsum, dicente b. Augustino 83 questionum¹¹³ q. 5^a: »Nullum animal irrationale¹²² potest esse beatum«, et multo evidencius nec aliqua substantia inanimata potest esse beatificabilis.

Contra *conclusionem 4^{am}*, in qua dicit: licet hec inceptit¹²³ esse vera: Deus est homo et homo est Deus, tamen nullus homo

¹¹⁶) Codd.: posset I. — ¹¹⁷) Codd.: post possit H. — ¹¹⁸) H: cognicionem Codd. — ¹¹⁹) Codd.: implica I errore. — ¹²⁰) Codd.: post habere H. — ¹²¹) Codd.: illud H. — ¹²²) Codd.: irrationabile I. — ¹²³) Codd.: incipit I.

incept₁₂₃ esse Deus'. Contra hoc dicit b. Augustinus in Libro de predestinatione sanctorum: »Ille homo a Verbo Patri »coeterno in unitatem persone assumptus, | ut Filius Dei₁₂₄ uni- | I
 »genitus esset ipse homo, ex₁₂₅ quo esse cepit, Filius Dei₁₂₆ unicus 138 D
 »esse cepit.« Ex quo sic arguitur: ille homo, ex quo esse₁₂₆ cepit, 5
 Filius Dei unicus₁₂₇ esse cepit: igitur aliquis homo, ex quo esse cepit, Deus esse cepit. Consequencia tenet ab inferiori ad superius affirmative a parte subiecti et predicati sine impedimento, et consequens est contradictorium illius: nullus homo inceptit esse Deus, vel implicans eius contradictorium. Et quid dicet frater reverendus ad istud argumentum: 'Deus inceptit esse homo, igitur homo inceptit esse Deus': forte negabit conversionem simplicem vel pulcre convertet suam propositionem. 10

Hec sint dicta cum humili reverencia propter informacionem capiendam. 15

<4.> Iam restat **contra reverendum Magistrum meum₁₂₈ Mathaeum, sacre theologie baccalarium, arguere,** qui caute posuit solum duas conclusiones. Sed tamen contra 2^{am}, que est ista: 'Sacre theologie studium est vite eterne meritorium' arguitur sic: Nullum studium sacre theologie est vite eterne meritorium, igitur conclusio falsa. Antecedens probatur, quia nec studium sacre theologie Magistri Mathei nec alterius hominis existentis studium est sacre theologie meritorium, ergo nullum etc. Consequencia nota est et antecedens non audebit magister de se negare, cum non scit, si per suum studium meretur et pari ratione, vel maiori, nec de alio. 25
 Item: sacre theologie studium de se est indifferens ad merendum vel₁₂₉ demerendum, cum plures demerentur quam merentur, iuxta illud Psalmi 52ⁱ: »Corrupti sunt et abhominabiles facti sunt in || I
 »studiis suis: non est, qui faciat bonum, non est usque ||| ad 139 A
 »unum.« Et magister non habet alicuius studentis dare studium meritorium, pro quo verificaret suam conclusionem indefinitam; ergo ipsa est falsa vel minime dubia. Et ista argumenta confirmat₁₃₀ magister solvendo argumentum, quod fecit in contrarium conclusionis sue, dicens, quod demonium credere est informe, quia sine caritate et₁₃₁ per consequens non meritorium; sic eiam dico₁₃₂: 35
 sacre theologie studium est inmeritorium, quia informe sine caritate₁₃₁. Et magister non est certus de aliquo sacre theologie studio, quod sit in caritate, ergo nec certus est de conclusione.

Hec pauca contra pauca cum reverencia sint₁₃₃ dicta. Amen₁₃₄.

Explicit principium in tertium Sentenciarum.H

¹²⁴) H: post unigenitus DI. — ¹²⁵) Codd.: e I. — ¹²⁶) Codd.: post cepit I — ¹²⁷) Codd.: post unicus I. — ¹²⁸) Codd.: om. H, magistrum add. D. — ¹²⁹) Codd.: et I. — ¹³⁰) Codd.: post Magister H. — ¹³¹) Codd.: haec verba omnia et ∞ karitate om. I aberrans oculis. — ¹³²) H: quod add. D. — ¹³³) Codd.: post dicta I. — ¹³⁴) Codd.: om. I; liber 2us distincio prima etc. add. D.